

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.I.], 1679

De fine poenarum etiam capiuntur earum gradus prout infligendae
delictis. XLI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

Ex fine pœnarum etiam gradus earum colliguntur, ut pro delictis referantur.

C A P. XLI.

Poenarum finis a Platone, mea sententia, satis fusè expositus est, si omnia ejus dicta in unum colligantur. Ponit itaque (*lib. II. de legibus*) hæc verba: *Pœnis viri maligni vexantur, non quia peccaverunt: nam quod factum infectum reddi non potest: sed ut post hac & peccatores ipsi, & qui puniri iniquitates viderunt, injustitiam oderint, aut saltem minus in simili vitio peccent.* Et lib. 9. pariter delegibus. Quos vero insanabiles legislator esse senserit, ultimo supplicio hos afficiet, non ignorans satius fore his, qui insanabiles sunt: mori, quam vivere, & si vita preventur dupliciter prodeesse ceteris: nam horum exemplo a peccatis deterrentur ceteri, & ab improbris hominibus civitas ipsa mundatur. Hac de causa insanabiles legis conditor morte plectet: alios minime. Ex his binis locis, tres scopi pœnarum colliguntur. Unus emendatio ejusdem est, qui peccavit: alter formido ceterorum ob exemplum castigationis, ne peccent: tertius, civitatem purgare ab hominibus qui nequeunt emendari: quæ purgatio tres fines habere potest. Unus est fama & decus civitatis: enim vero pravi cives civitatis maculae sunt, ejusdem splendor boni & virtutibus dediti: alter est, tollere contagii periculum pravorum morum, quod ex consortio nefariorum in promptu semper est: *corrumpunt bonos mores colloquia prava.* Tertius est ut iram effugiamus Dei, qui irritatur, quando aperti sui recipiuntur inimici, & magni fiunt. Qua de causa in lege veteri jussit saepius tollere pravos è medio: (*cap. 21. Deut.*) *deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere, & auferatis malum de medio vestri:* Et similiter Aristoteles (*lib. 2. Ethic. cap. 3.*) pœnas medicinas dixit: & licet forte respiciat præcipue curam ejus, qui peccat, nihilominus dictum quoque verum est eorum respectu, qui exemplo castigationis peccare desistunt: quorum intuitu medicina præservativa est: ut quoq; præservativa est catenus, cum tollendo è medio qui emendari nequeunt, prohibet ne inficiant pestiferis suis moribus ceteros cives. ubi ad vertendum est, cuq; malo paratam esse debere suam medicinam, dummodo curarieat. Jam peccatum tria mala sibi con-

R

juncta

juncta habet, unum quod cadit in peccatorem ipsum, bina cetera in reliquos. In peccatorem ipsum cadit, quod corruptatur: in ceteros, incitamentum ad peccatum malo exemplo, & contagium consortio pestifero, cum plane depravatus est. Id enim agunt iidem, quod Commodi aulici: (Herodian. lib. 1.) *ad corruptendum in dolem nihil faciunt reliqui.* Corruptioni rei obviam itur emendatione: exemplo peccati occurritur poenæ exemplo: infectioni morum morte & æquali poena, quæ in æternum illam tollat e ci-vium societate. Jam conjunctio fundamentis præcedentis capitatis cum hisce præsentis, colligentur regulæ validæ ad punienda delicta. Sunt itaque detrimenta peccati, alia personæ ipsius delinquentis, ob suam depravationem: alia aliorum, ob incitamentum exempli pravi. Quorum malorum gravius illud exempli est, in plures enim diffunditur. Quare pro axiomate ex contrariis collecto sit, quod, quemadmodum commodum unius quæri debet, & æstimari, pulchrius tamen, & divinius, sigenti, ac civitatibus bonum efficiatur, ut est apud Aristotelem, (lib. 1. Ethic. cap. 2.) ita pernicies plurimorum detestanda magis est, & fugienda, quam illa unius. Ex his deducitur, quod licet peccatum per se non corrumperet admodum delinquentis animum, scilicet quod commiserit subitaneo animi impulsus motu, non ex pravo habitu, sit tamen propter exemplum scandalii haud exigui, quod castigandum sit ad mensuram modumque exempli, gravi poena, non autem pro mensura corruptionis levi suppicio. V. G. Si quispiam ira præcipiti concitatus patrem occideret, mereretur poenam parricidii, etiamsi deprehensum foret, carere illum habitu impietatis pravo. Ita qui ira impulsus necaret, si-
 ve insurgeret in Principem, mereretur poenam ferre læsa majestatis, secluso omni discrimine, an animi incitatus motu peregerit, sive vitio. Idque ob detrimentum, quod inferretur aliis reverentiae, quam debet patri filius, subditi Principi, nisi singulari castigatione principia ejusmodi impietatis supprimerentur. Sed perpendendum hic est, quod pravum exemplum binas ob causas præcipue singularem mereatur poenam, quarum una magnitudo est criminis, velut patrem necare & principem: altera, propensio fa-cilis populi ad capessendum inde grave incitamentum ad idem peccatum. Pro meliori expositione hujus membra secundi profero in medium doctrinam quandam Platonis, quæ literis aureis chartæ inscribi debebat, & char-acteribus indelebilibus mentibus Principum & Rectorum rerum. Ait ita-que ille lib. 8. de legibus. *Constat nunc quoq; plurimos hominum, quamvis ini-*

iniqui sint, bene & diligenter, & non ingratis, sed admodum sponte a pulchrorum coniunctione sese abstinere. Meg. quando id sit? Ath. Quando frater aut soror eximia pulchritudine alicui sit, a filio quoq; filiag; lex eadem, quamvis scripta non sit, sufficienter repellit, prohibetq; & manifestum, & furtivum ipsorum concubitum. Imo vero facit, ut ne cupiditas quidem ulla rei hujus vulgus aggrediatur. Meg. Vera narrat. Ath. Unum ergo verbum atq; brevissimum omnes hujusmodi voluptates extinxit. Meg. Quid illud? Ath. Quod fas nibil horum esse dicitur, sed apud Deum odio haberi, & turpium omnium esse turpissima. Causa autem nonne haec est? Quia nemo aliter prædicat, sed statim ab ineunte etate & jocosa simul & seria dicta, & sapientis in Tragediis haec eadem audiuntur, quando vel Thyestes, vel Oedipodus vel Macareos quosdam, qui rem cum sororibus furtim habuerant, conspectos continuo mortem sibi, debitam sceleris pœnam, consciuisse narrant. Ex his cognoscimus, quantum valeat infixa opinio, quod plane homine indignum sit peccatum quoddam, ut quisque illud caveat, nec ullus committat, quodque pauci illi, qui illud perpetravere, acerbè puniti sint, simulque ab omnibus gentibus profligati, quodque illud præcipue frenum sit adversus incestus personarum proprii sanguine junctorum, quæ aliæ ob commoditatem quotidiani confortii perpetuis obnoxiae forent periculis nefandorum amplexuum. Quare operam dare debet Imperans, ne similis opinio & Judicium remissius fiat, aut vilescat in animis subditorum: estque remedium si ejus generis turpitudines inter proximè sanguinejunctos contingant, ut singulari morte puniantur: nec discernere opus est, an ex amore, an ex habitu commissum sit, quo pœna ex amore peccanti remittatur. Firmiter infixa menti sit impressio illa per exemplum ultimi supplicii, quod tantum scelus, quoq; sit commissum malo, plane execrandum sit, quodq; qui perpetravit, ex cœtu sit viventium eximendus. Leges nostræ municipales (lib. 2. stat. cap. de pœn. incest.) incestui ad gradum quartum pœnam dicitant, per quam vivi crementur, si delinquentes decimum sextum excesserint annum: eo anno minoribus propter incestum quarti & tertii gradus pœnam præscribunt mitiorem: at in primo & secundo gradu plane condemnant ad combustionis supplicium. Hic est itaque casus punitionis severæ ob propensionem populi capientis incitamentum ex exemplo pravo, propensio que naturalis est: at nonnunquam quoque propensio provenit ex longa consuetudine, propter quam peccatum quoddam firmiter uni infedit populo,

R 2

ut

ut ad sublationem ejus opus sit punitione severa & destinata, seclusa omni remissione. Hujusmodi erat propensio Cánibalum longo contracta usu comedendi carnes humanas, nec a tam fera propensione altero politico remedio divelli poterant, quām præfinita & gravi pœna. Dixi remediū politicū, nam scio religionem Christianam plurimum juuisse ad eorum emendationem. Ut itaque finiam hoc de exemplo caput, si nimium præjudicet, sive propter facinoris magnitudinem, velut interficere Principem aut patrem: sive quod secum ferat insigne incitamentum, ut in incestu, sive ob consuetudinem, ut carnium humanarum eſus apud Canibales, sive ob vitium aliud consuetum populo cuidam, necesse est ad severam descendere pœnam, & quæ aliis potest esse documento, licet vitium delinquentis haud ex habitu sit, sed solum transgressio ex animi quodam affectu. Idem tradit D. Thomas, (1. 2. q. 105. artic. 2. ad 9.) quamvis alio dicendi genere. Verba ejus sunt: *Non solum propter gravitatem culpe (hoc primum membrum est meæ divisionis, sc. gravitas delicti) sed propter qualitatem peccati, quia majori peccato cæteris paribus gravior pœna debetur: secundo propter peccati consuetudinem, qua a peccatis consuetis non facile homines abstrahuntur, nisi per graves pœnas: (hic est casus propensionis ex consuetudine) tertio propter multam concupiscentiam, vel delectationem in peccato, ab his enim non facile homines abstrahuntur, nisi propter graves pœnas: (hoc est incitamentum ex naturali propensione) quarto propter facilitatem committendi peccatum, & jacendi in ipso: hujusmodi enim peccata, quando manifestantur, sunt magis punienda ad aliorum terrorem.* Hæc facilitas additur incitamento ex propensione naturali in incestus peccato; ideoque pœnam meretur ob hanc facilitatem quoque graviorem.

Ceterum cum agimus de peccatis, quæ exemplo non adeò lèdunt, sive que conferri debent cum primis cum pœna rei, distinguere oportet magnitudinem peccati respectu graduum inclinationis animi, qua peccatur: an scilicet ex ignorantia, an animi affectu, vel ex procereſi & habitu, exque omnimodo legum contemptu peccatum sit, ut præcedenti capite hæc distinxim⁹: & pœnae primi gradus mitiores esse debent, sequentium graviores. Mihi videntur Senecæ verba (lib. 1. de ira cap. 16.) in rem non absimilem prolata, digna esse ut hic referantur. *Omne genus pœnae remedij loco admoveo. Tu adhuc in prima parte versaris errorum, nec graviter laberis, sed frequenter: objurgatio te primum secreta, deinde publica emendare tentabit.*

Tm

Tu longius jam processisti, quam ut possis verbis sanari: ignominia non contineberis: tibi fortius aliquid, & quod sentias inurendum est: in exilium & loca ignota mitteris. Inte duriora remedia jam solida nequitia desiderat, & vincula publica, & carcer adhibebitur. Tibi insanabilis animus est, & sceleribus scelerata contexens, & jam non causis, quae nunquam malo defuturæ sunt, impelleris, sed satis tibi est magna ad peccandum causa, peccare. Perbibisti nequitiam, & ita visceribus immiscisti, ut nisi cum ipsis exire non possit. Olim miser mori queris, bene de te merebimur. Auferemus istam tibi, qua vexaris, insaniam, & per tua, alienaque volutato supplicia, id, quod unum bonum tibi superest, representabimus, mortem. Ita ille loquitur. Et sanè, peccatum primum in juvene, delinquente ex animi affectu reprehensum objurgatione Principis vel magistratus gravis, remedium maxime commodum est, maxime si minæ addantur, cum nimirum timor ex reverentia non sufficiens creditur. Papirius Cursor Proenestino prætori, qui per timorem segnius ex subditiis suos duxerat in primam aciem, ultimi suppliæ metum incussum, lictorem securim expedire jubens. Ad quam vocem exanimi stante Prænestino, Agedum lictor, excide radicem hanc, inquit, incommodam ambulantibus: contentus scilicet metu in eo concitato, quem etiam multa dicta dimisit. Deus per Moisem suam in hoc negotio personam referentem, primum Pharaonem reprehendit immiscens minas quoque antequam ad punitionem descendit Exod. cap. 7. Dominus Deus Hebreorum misit me ad te dicens, dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto, & usq; ad præsens audire noluisti: - - - ecce percutiam virga aquam fluminis, & vertetur in sanguinem.

De Justitia commutativa.

C A P. XLII.

 Ufficiat dixisse hæc de Justitia distributiva. Progredior ad commutativam. Huj9 objectum ratio est, sive Jus, vel Justum commutativū, aut correctivum etiam ipsum, ut justitia, vocatum, a me definitum est, (lib. i. de justitia cap. 9.) quod sit æqualitas rei absolute debitæ, & dataæ, ex obligatione. Estque sensus debiti absolute ille, quem superiorius

R 3

signi-